

Avd för vård och omsorg
Sektionen för vård och socialtjänst
Bertil Koch

Uppsökande verksamhet och nödvändig tandvård åt äldre och funktionshindrade samt tandvård som ett led i en sjukdomsbehandling

Uppföljning av 2007 års verksamhet

Sammanfattning

Sedan den 1 januari 1999 har landstingen ansvar för att boende på sjukhem m.m. utan avgift erbjuds att bli uppsökta av tandvårdspersonal för munhälsobedömning, munhygieninformation m.m. De boende skall också erbjudas nödvändig tandvård enligt den öppna hälso- och sjukvårdens avgiftsregler. Även personer som behöver tandvård som ett led i en sjukdomsbehandling under en begränsad tid skall erbjudas tandvård enligt samma avgiftssystem.

Omkring 163 000 personer uppskattas kunna komma ifråga för erbjudande om uppsökande verksamhet och nödvändig tandvård. Under år 2007 tackade ca 100 000 personer ja och fick del av den uppsökande verksamheten. Detta är ca. 5 100 fler än år 2006. Omkring 27 procent av dem som erbjöds tjänsten tackade nej till denna. Ca 104 000 personer fick nödvändig tandvård, vilket är ca 7 300 fler än år 2006. Ca 34 000 personer fick tandvård som ett led i en sjukdomsbehandling. Antalet är i stort sett oförändrat jämfört med år 2006.

Kostnaderna för verksamheten år 2007 uppgick till 712 miljoner kronor. Detta är en ökning med 55 miljoner kronor från år 2006. Landstingens ersättning från staten via det generella statsbidraget uppgick till 716 miljoner kronor enligt en beräkning i budgetpropositionen 2004. Dessutom förväntades landstingen få ökade intäkter med 80 miljoner kronor på grund av ändrade avgiftsregler för oralkirurgi.

Den 1 januari 2004 ändrades tandvårdslagen och tandvårdsförordningen så att personkretsen för uppsökande verksamhet och nödvändig tandvård begränsades något. Även den tandvård som skall omfattas av den öppna hälso- och sjukvårdens avgiftssystem inskränktes. Socialstyrelsen utgav i mars 2004 ett Meddelandeblad med vägledning för landstingens bedömningar som förtydligade landstingens ansvar.

Bakgrund

Genom ändringen av tandvårdslagen och lagen om allmän försäkring genomfördes den 1 januari 1999 en reformering av det statliga stödet till tandvård för vuxna. Ett väsentligt inslag i reformen var att landstingen fick ett utökat ansvar. Landstingen skall bl.a. svara för att uppsökande, avgiftsfri verksamhet bedrivs bland boende på sjukhem, i gruppboendestäder m.m. samt att dessa personer erbjuds nödvändig tandvård med vårdavgifter som för öppen hälso- och sjukvård. Viss tandvård, som är ett led i en sjukdomsbehandling under en begränsad tid, skulle också erbjudas 12 grupper av patienter inom samma avgiftssystem. Den 1 januari 2000 utökades landstingens ansvar för denna tandvård med två nya patientgrupper, dvs. till sammanlagt 14 grupper.

Den 1 januari 1999 genomfördes också en ändring av de regler som sedan länge gällt för oralkirurgisk behandling, innebärande att en del av den vård som tidigare omfattades av hälso- och sjukvårdens avgiftssystem överflyttades till tandvårdsförsäkringens. Genom detta beräknades landstingens intäkter öka med 80 miljoner kronor per år.

Staten och Landstingsförbundet träffade år 1998 överenskommelse om ersättningar för överförande av kostnadsansvaret för viss vuxentandvård till landstingen från och med år 1999. Ersättningen skulle även innefatta kompensation för ökade administrationskostnader, kostnader för information m.m. som följde av det nya åtagandet. Från och med år 2002 inräknas ersättningen i det generella statsbidraget till landstingen.

Under år 2003 gjordes en översyn av de bestämmelser som varit vägledande vid landstingens bedömningar av vilka personer som skulle erbjudas förmånerna och vilken tandvård som skulle betalas som öppen hälso- och sjukvård. Syftena med översynen var att ge underlag för striktare och mer likformig bedömning i landstingen och till att begränsa kostnadsökningarna. Resultatet av översynen ledde till ändringar i tandvårdslagen och tandvårdsförordningen den 1 januari 2004 och ett Meddelandeblad från Socialstyrelsen i mars år 2004.

Sveriges Kommuner och Landsting, tidigare Landstingsförbundet, har årligen i särskilda rapporter redovisat antalet personer som fått del av de olika formerna av stödet och kostnaderna för detta. Administrationskostnaderna har också redovisats. Metodiken för datainsamlingen och utformningen av den årliga rapporteringen har utvecklats i samarbete med Socialstyrelsen och Socialdepartementet.

Socialstyrelsen har som följd av regeringsuppdrag i samråd med Sveriges Kommuner och Landsting följt upp landstingens uppsökande verksamhet och den nödvändiga tandvården samt tandvård som är ett led i en sjukdomsbehandling. Resultaten redovisades år 2005 i rapporten Landstingens uppsökande verksamhet och nödvändig tandvård (nr 2005-103-9) och i rapporten Tandvård som ett led i en sjukdomsbehandling (nr 2007-103-1). Socialstyrelsen konstaterade bl.a. att det behövs en ökad samverkan mellan kommuner och landsting.

Sveriges Kommuner och landsting har låtit ta fram en sammanställning med goda exempel från olika delar av Sverige som lett till att samverkan mellan kommuner och landsting fungerat bättre och att fler personer fått del av tandvårdsstödet. Sammanställningen har presenterats i skrivelsen "Munvård för äldre och funktionshindrade – en rapport om samverkan mellan kommuner och landsting" som sänts till landsting och kommuner i samband med skrivelsen "Munvård för äldre och funktionshindrade – gemensamt ansvar för kommuner och landsting (Cirkulär 07-39).

Denna rapport över verksamheten i landstingen år 2007 har utarbetats med de inkomna uppgifterna från landstingen som grund. Varje landsting svarar själv för kvaliteten i de lämnade uppgifterna. Uppgifterna för år 2006 redovisas inom parentes.

Variationerna mellan landstingen i de olika värden som redovisas i de följande tabellerna är stora. Vissa avvikelser från medelvärdena är så stora att de är svåra att förklara enbart med de naturliga variationer i förutsättningarna som finns mellan landstingen. Sveriges Kommuner och Landsting fortsätter att med landstingens ansvariga för tandvårdsreformen diskutera och ytterligare analysera materialet för att få enhetligare tillämpning av reglerna.

Resultat och kommentarer

Uppsökande verksamhet

Den uppsökande verksamheten består i att patienten erbjuds en munhälsobedömning av tandvårdspersonal, individuell instruktion om hur den dagliga munhygien skall utföras samt vid behov kontakt med tandläkare eller tandhygienist för att få nödvändig tandvård utförd. Vård- och omsorgspersonalen erbjuds utbildning samt information om betydelsen av den dagliga förebyggande vården för patienternas mun- och tandhälsa samt individuell handledning, när en patient på grund av sjukdom eller funktionshinder inte själv kan sköta munhygien.

I tabell 1 redovisas landstingens egna uppskattningar av storleken på den personkrets som skall erbjudas uppsökande verksamhet m.m. Tabellen anger också hur många personer inom de olika landstingen som har sökts upp år 2007. Antalet uppsökta personer har i tabellen också relaterats till personkretsens storlek.

Tabell 1. Uppskattat antal personer som skall erbjudas uppsökande verksamhet, antal och andel uppsökta samt kostnader år 2007

Landsting	Personkretsens storlek	Personkretsens andel av antalet bosatta 20 år-w, procent	Antal uppsökta	Andel uppsökta inom personkretsen, procent	Kostnad, tkr	Kostnad per uppsökt, kr
AB	27300	1,9	14539	53,3	6 785	467
C	5018	2,1	2908	58,0	2 353	809
D	4808	2,4	2931	61,0	1 058	361
E	7807	2,4	5069	64,9	2 302	454
F	7500	3,0	4647	62,0	3 667	789
G	3500	2,5	2307	65,9	1 075	466
H	4820	2,7	2995	62,1	2 251	752
I	1128	2,6	739	65,5	445	602
K	3000	2,6	1434	47,8	1 100	767
Skåne	20458	2,2	12054	58,9	8 239	683
N	4700	2,2	2979	63,4	3 186	1069
V:a Götal.	27313	2,3	15646	57,3	10 024	641
S	5515	2,6	4419	80,1	1 689	382
T	4931	2,3	3622	73,5	3 127	863
U	4400	2,3	2956	67,2	1 862	630
W	6000	2,8	4356	72,6	2 501	574
X	5429	2,5	3472	64,0	1 638	472
Y	4640	2,5	3258	70,2	2 084	640
Z	2850	2,9	1712	60,1	1 020	596
AC	5610	2,8	4348	77,5	2 115	486
BD	6600	3,4	3948	59,8	2 577	653
Total	163327	2,3	100339	61,4	61098	609

Totalt har 100 339 (95 191) personer under år 2007 blivit uppsökta av tandvårdspersonal av de ca 163 000 (162 000) som bedömts tillhöra personkretsen. Ökningen kan antas vara en effekt av den satsning som gjorts på ökat samarbete mellan landstingen och kommunerna. Detta motsvarar 61 (59) procent. Att inte en större andel av personkretsen söks upp uppges främst bero på svårigheterna att nå samtliga bedömda berättigade personer, framför allt i ordinärt boende. Ett problem som framhålls är svårigheter att etablera goda samarbetsrutiner med kommunerna. Många som bor i ordinärt boende tackar dessutom nej till att bli uppsökta för att de inte vill ha besök i hemmen.

Arton (15) av landstingen har registrerat antalet personer som tackat nej till erbjudandena om att bli uppsökta för munhälsobedömning. Inom dessa landsting nåddes ca 84 (74) procent av personkretsen med erbjudande om att bli uppsökta. Omkring 27 (20) procent av dem som erbjöds tjänsten tackade nej.

Kostnaderna för den uppsökande verksamheten uppgick till ca 61 (60) miljoner kronor under år 2007. Kostnaden per uppsökt var 609 (634) kronor. Kostnadsminskningarna uppges bero på att fördelaktigare avtal kunnat tecknas med utförarna av tjänsterna.

Nödvändig tandvård

Personer som skall erbjudas att bli uppsökta för munhälsobedömning m.m. skall också erbjudas nödvändig tandvård inom den öppna hälso- och sjukvårdens avgiftssystem. Det är inget krav att personen ifråga har erhållit en munhälsobedömning för att få den nödvändiga tandvården utförd.

I tabell 2 visas antalet personer som under år 2007 har erhållit nödvändig tandvård samt kostnaderna för denna.

Tabell 2. Antal personer och andel av personkretsen som fått nödvändig tandvård samt kostnader år 2007.

Landsting	Antal behandlade	Andel behandlade av personkretsen, procent	Kostnad, tkr	Kostnad per behandlad, kr
AB	17355	64	95 695	5514
C	4447	89	18 353	4127
D	2643	55	9 752	3690
E	4756	61	23 554	4952
F	3762	50	12175	3236
G	1813	52	7271	4010
H	2448	51	7 254	2963
I	677	60	2 943	4347
K	1586	53	6 175	3893
Skåne	12439	61	51813	4165
N	2 876	61	9 110	3168
V:a Götal.	20 180	74	68 793	3409
S	3773	68	13 219	3504
T	2905	59	9 530	3281
U	2788	63	9 989	3583
W	4021	67	12 078	3004
X	3228	59	13451	4167
Y	2989	64	9 406	3147
Z	1494	52	5 259	3520
AC	4148	74	13 282	3202
BD	3832	58	14 278	3726
Total	104160	64	413 380	3969

Totalt har 104 160 (96 821) personer erhållit nödvändig tandvård under år 2007. Landstingens kostnader uppgick till ca 413 (368) miljoner kronor. Den genomsnittliga behandlingens kostnad per patient var 3 969 (3 799) kronor. Under år 2007 fick 64 (60) procent av personkretsen vård. Alla vill inte ha eller behöver inte behandling varje år.

Tandvård som ett led i en sjukdomsbehandling under en begränsad tid

Tandvård som ett led i en sjukdomsbehandling med avgifter som för öppen hälso- och sjukvård medgavs under år 2007 för fjorton grupper enligt följande.

Grupp nr	Behandling
1	Till följd av missbildning i käkområdet eller ansiktet om inte missbildningen är av ringa omfattning
2	Av defekt som orsakats av sjukdom i käkområdet eller ansiktet
3	Av tandskada som uppkommit vid epileptiskt anfall
4	På patienter som skall genomgå kirurgiska ingrepp där fullständig infektionsfrihet är ett medicinskt krav
5	På patienter som på grund av sjukdom, medicinering eller allmänt nedsatt immunförsvar har fått förändringar i munslemhinnan
6	På patienter som genomgår utredning där det finns misstanke om ett odontologiskt samband med patientens grundsjukdom
7	På patienter som genomgår strålbehandling i öron-, näs-, mun- eller halsregionen
8	På patienter med långvariga och svåra smärtor i ansikts- eller käkregionen (orofaciala smärtsyndrom)
9	På patienter som utreds och behandlas för allvarlig sömnapné
10	På extremt tandvårdsrädda patienter
11	På patienter som får tandfyllningar utbyta på grund av avvikande reaktioner mot dentala material
12	På patienter som får sina tandfyllningar utbyta som ett led i en medicinsk rehabilitering
13	På patienter med Sjögrens syndrom
14	På patienter med nedsatt salivfunktion på grund av strålbehandling

I tabell 3 anges antalet personer inom de olika grupperna som behandlats år 2007 samt kostnaderna.

Tabell 3. Antal och andel av antalet bosatta som fått tandvård som ett led i en sjukdomsbehandling samt kostnader per behandlingsgrupp år 2007

Behandlings- grupp	Antal behandlade	Antal behandlade per 10 000 bosatta 20 år-w	Kostnad, tkr	Kostnad per behandlad, kr
1	2563	3,7	38243	14924
2	1096	1,6	9484	8653
3	187	0,3	1642	8807
4	4466	6,4	17199	3852
5	1622	2,3	3501	2159
6	2082	3,0	3974	1909
7	2068	3,0	11030	5335
8	2714	3,9	10153	3742
9	8695	12,4	44720	5143
10	1376	2,0	12969	9425
11	638	0,9	6123	9596
12	175	0,2	1585	9057
13	3924	5,6	23666	6032
14	1946	2,8	12548	6448
Total	33548	47,9	196837	5867

Antalet behandlade personer per landsting och kostnaderna redovisas i tabell 4.

Tabell 4. Antal och andel av de bosatta som fått tandvård som ett led i en sjukdomsbehandling samt kostnader år 2007

Landsting	Antal behandlade	Antal behandlade per 10 000 bosatta 20 år-w	Kostnad, tkr	Kostnad behandlad, kr	per
AB	6835	46	51124		7480
C	796	33	7013		8810
D	1251	62	6 081		4861
E	1833	57	16150		8811
F	947	38	4123		4354
G	628	45	3310		5271
H	1330	74	5017		3772
I	170	39	1464		8612
K	338	29	1 959		5797
Skåne	4170	45	27825		6673
N	1 233	56	5 408		4386
V:a Götal.	4 320	37	23 262		5385
S	826	39	3855		4668
T	1692	80	6088		3598
U	964	51	5818		6035
W	1048	49	4013		3829
X	834	39	5812		6969
Y	1010	54	4487		4442
Z	463	47	1944		4199
AC	1541	78	6 845		4442
BD	1319	68	5239		3972
Total	33548	48	196837		5867

33 548 (32 934) personer fick behandling år 2007. Detta motsvarar 48 (47) personer per 10 000 bosatta i åldrarna 20 år och äldre. Kostnaderna för tandvård som ett led i en sjukdomsbehandling uppgick till ca 197 (192) miljoner kronor. Den genomsnittliga behandlingsekostnaden uppgick till 5 867 (5 817) kronor per person.

Hjälpmedel

Den som behöver specialanpassat hjälpmedel för att t.ex. sköta sin munhygien eller för talträning kan få detta med avgifter som för öppen hälso- och sjukvård. Det finns inget uttryckligt lagstöd för detta stöd men i propositionen Reformerat tandvårdsstöd (1997/98:112) uttalade regeringen att den fann det rimligt att ett stöd för hjälpmedel inom tandvården inte lämnas enbart inom den allmänna försäkringen utan även av landstingen inom ramen för där gällande avgiftsregler.

Under år 2007 framställdes 7 (22) hjälpmedel till en sammanlagd kostnad av 17 (66) tkr.

Administration, information m.m.

I tabell 5 redovisas kostnaderna för landstingen år 2007 för administration och allmän information kring tandvårdreformen.

Tabell 5. Kostnader för administration, information m.m. år 2007

Landsting	Kostnad, tkr	Kostnad per bosatt 20-år, kronor
AB	6982	4,7
C	1396	5,7
D	1 144	5,7
E	2284	7,1
F	2342	9,4
G	750	5,4
H	1939	10,7
I	705	16,0
K	900	7,7
Skåne	3530	3,8
N	1 200	5,5
V:a Götal.	4 714	4,0
S	1300	6,1
T	1032	4,9
U	750	3,9
W	1646	7,8
X	3462	16,3
Y	1611	8,6
Z	1100	11,2
AC	1400	7,1
BD	850	4,4
Total	41037	5,9

Kostnaderna för administration, information m.m. uppgick till ca 41 (38) miljoner kronor, motsvarande 5,9 (5,7) kronor per bosatt person som är 20 år eller äldre. Av landstingens totala kostnader för reformen uppgår administrationskostnaderna till 5,8 (5,8) procent.

Sammanställning

De totala kostnaderna inom landstingen för tandvårdsreformen under år 2007 uppgick till ca 712 (657) miljoner kronor. Kostnaden per bosatt, 20 år och äldre, uppgick till 102 (95) kronor.

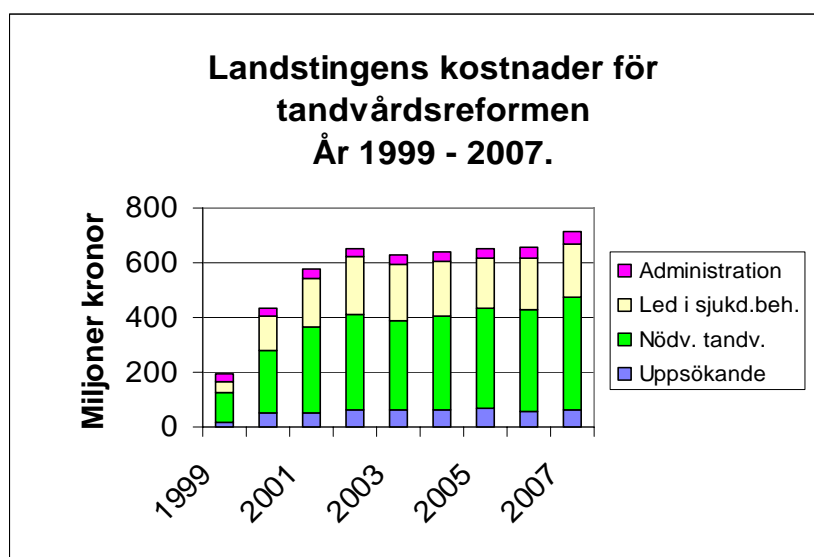
Kostnaderna för reformen har ökat med 8,4 (0,5) procent år 2007 jämfört med år 2007. Omkring 5 100 fler personer har blivit uppsökta, 7 300 fler har fått nödvändig tandvård och ca 600 fler har fått tandvård som led i sjukdomsbehandling år 2007 jämfört med år 2006. De genomsnittliga prisökningarna inom Folktandvården i landet uppskattas dessutom till 2,0 procent mellan åren 2006 och 2007.

I tabell 6 redovisas de totala kostnaderna för reformen inom landstingen under år 2007.

Tabell 6. Landstingens totala kostnader år 2007

Landsting	Kostnad, tkr	Kostnad per bosatt 20 år -w, kr
AB	160587	109
C	29115	119
D	18035	89
E	44290	138
F	22307	89
G	12406	90
H	16461	91
I	5557	126
K	10134	86
Skåne	91406	100
N	18904	87
V:a Götaland	106793	91
S	20063	95
T	19777	94
U	18419	97
W	20238	96
X	24363	114
Y	17588	94
Z	9323	95
AC	23642	120
BD	22944	118
Total	712352	102

I följande diagram visas hur kostnaderna för de olika förmånerna uppsökande verksamhet, nödvändig tandvård och tandvård som led i sjukdomsbehandling samt för administration och information utvecklats under åren 1999 – 2007.

Statens bidrag

Statens preliminära bidrag till landstingen för reformen uppgick till 405 miljoner kronor per år under åren 1999 - 2003. Avdrag hade då gjorts med 80 miljoner kronor per år för de ökade intäkter som landstingen förväntades få på grund av ändrade regler för oralkirurgi från och med år 1999. Enligt förslag i budgetpropositionen 2004 tillfördes landstingen ytterligare 204 miljoner kronor under år 2004 som engångskompensation för de ökade kostnaderna åren 1999 – 2003. Det årliga bidraget på 405 miljoner kronor höjdes därefter med 281 miljoner kronor från och med år 2004 och med ytterligare 30 miljoner kronor från och med år 2005, dvs. till sammanlagt 716 miljoner kronor per år.

I följande diagram visas utfallet när det gäller landstingens kostnader åren 1999 – 2007 samt de statliga bidragen med tillägg av förväntade ökade intäkter för oral kirurgi åren 1999-2007. De ackumulerade kostnaderna för åren 1999 – 2007 uppgick till 5 154 miljoner kronor och de statliga bidragen med tillägg av intäkter för oral kirurgi till 5 783 miljoner kronor. Inga ränteeffekter har beaktats.

